

a teret a lelki lezereltség szelleme foglalja el (s mi jól tudjuk innen a további utat : a tisztí csillagok leszaggatásán át a trianoni határok kijelöléséig), de a fiatal, idealista író szívvel-lélekkel a hűség heroizmusa mellé áll : ennek hőstét magasztosítja fel «az utolsó csata» elvesztésében s egyéni pusztulásában egyaránt.

Ez a nemes felfogás, ez a lélekbe-bocsátkozó írói éberség s ezek a valóban drámai kötésű mondatok : a jó ígéretnek érdemes beváltásával biztathattak. De az ígéreten túl már csak a végső elnémulás következett : itt is — mint a háború egy gyermekifjú költő-áldozatáról Babits írta — ismeretlen s most már megismerhetetlen értékek csíráival egy viruló sziget sülyedt el.

Rédey Tivadar.

Ortutay Gyula : Mondotta : Vince András béreslegény, Máté János gazdalogény. (A Szegedi Fialatok Művészeti Kollégiumának V. kiadványa.)

«Megérkezése után az első pár kiszállások alatt sürgősen megbánja a folklorista, hogy miért nem szociográfiai tanulmányútra jött. A parasztember sötét gyanakodással, súlyos gonddal tekint rá. A tehenet megrontották, a búzát megette a rozsdá, a krumpli felerészben kirohadt. Az aszszony várandós. A ledöngölt földű szobában nehéz, verejtekés szag párázik a padlat felé. Nótát akar a fiatalúr? Még mi kell az uraknak?»

A nótagyűjtemény előszavából szólni a gyűjtő. A várositól folyton idegenedő parasztember keserűségéhez hozzátévedik a folklorista keserűsége az értetlenségért, az idegenségért, a gyanakodó szemmel való nézésért, amivel a helyi kishatalmasságok ijednek meg attól, aki a néphez akar szó-

lani, sőt meghallgatja és lejegyzí a népi szót. Az eredmény : sok-sok nyírségi nóta, egy ismeretlen nyelvterület megnyilatkozása az énekszón keresztül. A látható eredmény: harminchat nótaszöveg, amennyit megenged egy tőke nélkül kiadott kötet luxusa és az egyetemi hallgató «elszántságának» kevés anyagi alapja.

Harminchat vers, illetve inkább nótaszöveg nem sok egy tájegység keresztmetszetének bemutatásához. A folklorista kezének ízlését mutatja, hogy egy kényszerű válogatást úgy tudott megejténi, hogy megmutassa, ami megmutatható. És ezen a ponton a folklorista több, mint tudományos gyűjtő, mint kottázó fül, mint gyorsíró kéz. Ezen a ponton Ortutay költője egy egyéni összeállítás szűk keretében, lírikus is, a legszimpatikusabb formában, a néphez forduló, dícséretes, önmagát megtagadó és mások értékeinek áldozó kutatással.

A nótaszövegekben benne van a betyárromantikától a «simminyakkendőig» minden, ami a parasztembert, Tanicsár Mihály szolgálégnét és Máté Jánosné gazdánét, tegnap és ma érdekelte. De nem ez az, ami elsőnek meg fogja az embert. Hanem az, hogy milyen más ez a népi hang, mint amit népies városi költőink létjogosultságuk bizonyítására használnak. És még valami : hogy a népnek a maga nyomorúságáról nincs szava és nincs művésze. Csak a maga hőseiről.

Ami a gyűjtés első értéke, az a feldolgozásmód, amivel ezek a nótaszövegek túljuthatnak a szokásos ethnográfiai céhbéli érdeklődés keretein. Ebben Ortutaynak Buday György is segített. Magához méltóan és a gyűjtőhöz méltóan, aminél több dícséretet nem kell mondani róluk a kritikuskak.

Szabó Zoltán.